

**Міністерство культури України
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка**

ГУСАР Дзвіна Олексіївна

підпис

УДК 78.2;78.15;78.38

**ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ КУФЛЮКА
У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ
ФОРМУВАННЯ АБСОЛЮТНОГО СЛУХУ
МУЗИКАНТА-ПРОФЕСІОНАЛА**

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Міністерства культури України.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
ОПАРИК Лариса Миколаївна,
Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника,
доцент кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва (м. Івано-Франківськ)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
СЮТА Богдан Омелянович,
Національна музична академія України
ім. П. І. Чайковського,
професор кафедри теорії музики (м. Київ)
кандидат мистецтвознавства, доцент
НОВАКОВИЧ Мирослава Олександрівна,
Львівська національна музична академія
ім. М. В. Лисенка,
доцент кафедри музичної медієвістики
та україністики (м. Львів)

Захист відбудеться «23» червня 2017 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.869.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства в аудиторії 58 Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка за адресою: вул. О. Нижанківського, 5, м. Львів, 79005.

Автореферат розіслано « » травня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства,
професор

Н. І. Сиротинська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На шляху європейського поступу сучасної української держави особливої актуальності набуває творення пантеону імен визначних українців, які складають гордість нації, утверджують її самодостатність і високий інноваційний потенціал. Світові надбання українського мистецтва наперекір непростим геополітичним обставинам здебільшого породжували пасіонарії, сповнені духовної наснаженості, творчої енергії і самовідданості, що нерідко граничила із життєвим подвигом. Імена багатьох із них дотепер чекають на гідне представлення, а творчі досягнення потребують введення в актуальний науковий дискурс. Серед видатних діячів української музичної культури чимало музикантів-педагогів, здобутки яких несуть у собі не тільки професійний, але й значний духовний потенціал.

До цієї когорти належить Василь Олексійович Куфлюк (1912–1999), західноукраїнський музикант-педагог, уродженець с. Видинів Снятинського району на Івано-Франківщині, випускник Коломийської української гімназії, Варшавського університету (природничо-математичний факультет) та Варшавської консерваторії (вчительський факультет), вихователь та учитель співів у варшавському будинку сиріт «Наш дім» (1933–1939), очолюваному видатним польським педагогом-гуманістом Янушем Корчаком, згодом – фундатор, багаторічний директор і учитель музики видинівської «школи-дому».

Творча діяльність В. Куфлюка зумовила виникнення свого роду Видинівського феномена – зростання в особливій аурі сільської музичної школи-студії десятків юних талантів. Чимало учнів В. Куфлюка стали відомими музикантами-професіоналами, серед них видатні діячі сучасного українського мистецтва – Г. Гаврилець, Б. Фроляк, І. Мойсяк та багато інших.

Інноваційні ідеї Василя Куфлюка поєднують кращі здобутки європейської освіти та традиційно народний, закорінений у фольклорі підхід до виховання та навчання дитини. Вони стали основою оригінальної методики музично-слухового розвитку, спрямованої на формування абсолютного слуху. Ефективність методики В. Куфлюка перевірена майже півстолітнім відрізком часу, в результаті її успішного застосування абсолютний слух став дієвим інструментом професійної самореалізації багатьох поколінь музикантів.

Новаторські підходи В. Куфлюка до музично-слухового виховання містять чимало відповідей на дискусійні питання щодо місця і значення

абсолютного слуху в системі сольфеджіо. Суперечливість трактування музичною наукою феномена абсолютного слуху пов'язана, насамперед, з відсутністю однозначних пояснень його генезису, психологічної природи та механізмів формування. Протягом останніх десятиріч на основі нових досягнень музичної психології, психолінгвістики, музичної акустики здійснюються спроби прояснити контраверсійні питання проблематики абсолютного слуху (Е.-М. Гейде, К. Андрес, А. Раковські, К. Міяцакі), а також розробити нові методи його цілеспрямованого формування (Д. Дойч, П. Бережанський, М. Карасьова). Новітні наукові праці Н. Іванової, Л. Масльонкової, П. Сладкова, М. Старчеус відображають пошуки інноваційних підходів до розвитку професійного музичного слуху з позицій психології музичного сприйняття, що здійснюються в руслі міждисциплінарних досліджень нового напрямку музичної науки – когнітивного музикознавства. Когнітивна установка як складова музикології ґрунтується на єдності навчально-дослідного процесу і морально-етичних первнів. З цим пов'язана **актуальність** дослідження творчого доробку В. Куфлюка, вивчення якого відкриває перспективу залучення інноваційних методів формування абсолютного слуху до процесу традиційного для української мистецької освіти особистісно орієнтованого навчання та виховання музиканта-професіонала.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» відповідно до плану науково-дослідної роботи ВНЗ, згідно з темою № 0109V005255 «Етнорегіональні проблеми музичної україністики Галичини в історії та сучасності (музикознавчий аспект)». Тема дослідження затверджена вченою радою ПНУ ім. В. Стефаника (протокол № 5 від 28.05.2013), уточнена (протокол № 11 від 01.12.2015).

Об'єктом дослідження є теоретичні та методичні засади формування абсолютного слуху музиканта-професіонала у викладанні сольфеджіо.

Предметом дослідження є творча діяльність В. Куфлюка як практичне втілення інноваційних методів формування абсолютного слуху.

Метою дисертації є теоретичне обґрунтування системних принципів формування абсолютного слуху на основі методико-педагогічного доробку В. Куфлюка.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

– проаналізувати основні напрями і стан досліджень з проблематики абсолютного слуху;

- розкрити сутність новацій В. Куфлюка у світлі українських та зарубіжних концепцій музично-слухового виховання;
- визначити практичні результати застосування методики розвитку абсолютного слуху шляхом експериментального дослідження;
- запропонувати напрям впровадження методики В. Куфлюка у сучасну практику слухового виховання музиканта-професіонала;
- висвітлити творчу діяльність В. Куфлюка у світлі концепту «genius loci».

Джерельною базою дослідження є архівні матеріали з кімнати-музею Видинівської школи, рукописи нотних зразків і методичних заміток В. Куфлюка, автобіографічні спогади та методичні настанови, записані автором дисертації під час усних бесід з В. О. Куфлюком, публікації у періодичних виданнях (С. Майданська, О. Стрілець, Х. Сорохтей), неопубліковані спогади колишніх учнів (Г. Гаврилець, Б. Фроляк, Г. Грицюк, В. Олексієнко) та сучасників (М. Аронець, М. Попадюк, О. Козаренко), документальний фільм «Маестро з Покуття» виробництва телестудії «Кредо», присвячений В. Куфлюку.

Методологічну основу дослідження становить комплексний підхід до вивчення цілісного феномена творчої діяльності В. Куфлюка у взаємозв'язку його виховних та методичних аспектів, що охоплює ряд окремих принципів і методів, серед яких: *компаративний* – у проєкції положень наукових і методичних праць з проблематики абсолютного слуху та концепцій музично-слухового виховання на інноваційні методи В. Куфлюка; *теоретичний* – при узагальненні досліджуваного матеріалу; *когнітивний* – у міждисциплінарних розвідках психологічної природи абсолютного слуху, а також при концептуальному осмисленні особистості та творчої діяльності В. Куфлюка; *системний* – у всебічному обґрунтуванні методики В. Куфлюка як системи розвитку абсолютного слуху; *експериментальний* – при проведенні анкетування та лабораторних досліджень; *історико-біографічний* – у висвітленні соціокультурного контексту формування особистості галицького педагога-музиканта.

Теоретичною базою дослідження є праці з:

- *філософії та культурології* А. Бортникової, П. Вайля, А. Воронцова, Л. Гумільова, Т. Казначеевої, Є. Кожем'якіна, Т. Сергеевої, Г. Сковороди, П. Сорокіна, П. Чижевського;
- *музичної психології та психолінгвістики* О. Абрагама, К. Андреса, П. Бережанського, В. Варда, А. Веллека, П. Гальперіна, Е. - М. Гейде, Л. Гурні-Шлегель, Д. Дойч, Ж. А. Зігель, В. Зігеля, М. Карасьової, Д. Кірнарської, Д. Левітіна, А. Леонтєва, А. Лянга, С. Мальцева, К. Мальцевої,

К. Міяцакі, М. Моравскої-Бинглер, Г. де ля Мотте-Габер, Є. Назайкінського, М. Переверзєва, В. Петрушина, Г. Ревеша, А. Соловійова, М. Старчеус, Б. Теплова, К. Штумпфа;

– *музичної акустики* А. Бахема, П. Брадї, М. Гарбузова, Г. Гельмгольца, Л. Кузнецова, А. Раковскї;

– *музичної теорії в напрямку музичного сприйняття і музично-слухового виховання* Б. Асаф'єва, Ю. Бичкова, В. Браїніна, П. Вейса, І. Гейнрікса, С. Гребельника, О. Давидової, Е. Жак-Далькроза, С. Карузо, В. Кірюшина, В. Ковалїва, Ф. Колесси, М. Леонтовича, С. Людкевича, Л. Масльонкової, О. Михайличенка, А. М'ясоєдова, А. Островського, Ю. Поплавської-Мельниченко, О. Ростовського, І. Способїна, С. Судзукї, Е. Тайнель, Н. та Р. Танеда, Ю. Тюліна, Б. Уткіна, Ю. Холопова, Б. Яворського; педагогіки В. Колесникової, Я. Корчака, В. Кукушина, І. Курляк, І. Мерцан, С. Русової, Б. Ступарика, В. Сухомлинського, О. Титової;

– *історії музики* У. Граб, А. Мухи, Л. Кияновської, О. Козаренка, С. Процика, М. Ржевської, Б. Сютї, Є. Федотова, А. Хоменка, О. Цалай-Якименко, М. Черепанина, Л. Шаповалової;

– *етнорегіоналістики* С. Андрїїшина, М. Ільницького, О. Кавунник, М. Кочержук, С. Майданської, М. Попадюка, Х. Сорохтей, О. Стрілець.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації, що є *першим* в українському музикознавстві комплексним дослідженням творчої спадщини В. Куфлюка, полягає у:

– введєнні в музикознавчий та міждисциплїнарний дискурс творчого доробку В. Куфлюка;

– узагальненні світової наукової думки щодо проблеми абсолютного слуху;

– теоретичному обґрунтуванні моноладотонального принципу та психологічних механїзмів формування абсолютного слуху на прикладі методики В. Куфлюка;

– розширенні предметної сфери музичної українїстики Галичини.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження суттєво поповнюють науково-методичну і практичну базу сольфеджіо, матеріали та основні положення дисертації можуть бути використані у дослідженнях із музичної регіоналістики, подальших музикознавчих дослідженнях, присвячених ролі особистості музиканта в розвитку професійної музичної традиції, у курсї з філософії музики для магістрів і аспірантів, а також у курсах з музичної психології, методики викладання сольфеджіо, методики викладання фахових дисциплїн вищих навчальних закладів мистецтва.

Особистий внесок здобувача: введено в науковий обіг творчий доробок В. Куфлюка, а також здійснено теоретичне обґрунтування механізмів формування абсолютного слуху на основі пісенної моноладотональної методики. Дисертація є самостійною науковою працею, всі публікації здобувача одноосібні.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Окрім теоретичні та методичні положення також були представлені на всеукраїнських та міжнародних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства» (Київ, 12–13 травня 2005 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» Мукачеве, 22–23 березня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Януш Корчак in memoriam» (Львів, 17–18 січня 2013 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачеве 13–14 березня 2014 р.); 2nd European Conference on Education and Applied Psychology. 14.05.2014. «East – West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – Vienna, 2014.

Публікації. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження відображені у монографії та 7 одноосібних публікаціях, з яких 4 надруковані у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН ДАК України, та 2 опубліковані у спеціалізованих закордонних виданнях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 234 сторінки, з них 187 сторінок основного тексту. Список використаних джерел становить 254 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, формулюються об'єкт і предмет дослідження, визначаються мета, завдання, методологічна, теоретична та джерельна база дисертації, характеризуються її наукова новизна і практичне значення, подаються відомості щодо апробації результатів дослідження та їх публікації у наукових виданнях.

У Розділі 1. «Абсолютний слух як сфера міждисциплінарного дискурсу» розглядається проблематика абсолютного слуху у проекції на музично-педагогічну систему Василя Куфлюка. Розділ складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Становлення проблематики та генезис абсолютного слуху» розкривається історія досліджень абсолютного слуху, здійснюваних упродовж півтора століття в різних галузях науки. Встановлено, що перші наукові розвідки ведуться в руслі атомістичного (Г. Гельмгольц) і тонпсихологічного (К. Штумпф, О. Абрагам та ін.) підходів до абсолютного слуху як особливості відчуття окремого звуку. В першій половині ХХ ст. Г. Ревеш, К. Мальцева, А. Веллек, А. Бахем розглядають абсолютний слух як цілісний феномен сприйняття, що лежить у площині музичної обдарованості. Аналіз подальших музично-психологічних (Б. Теплов, Е.-М. Гейде, Д. Дойч) та музично-акустичних (М. Гарбузов, В. Вард) розвідок, а також досліджень абсолютного слуху в галузі психології пам'яті (Б. Й. Зігель та В. Зігель, Л. Гурні-Шлегель, К. Андрес) виявляє багатоманітність проявів цього виду слуху і неоднозначність трактування механізму його функціонування. На межі ХХ – ХХІ століть дослідження абсолютного слуху в контексті психолого-педагогічних аспектів музичного розвитку дитини (А. Ценатті, С. Гребельник, П. Бережанський, М. Моравська-Бинглер і А. Раковскі, Н. та Р. Танеда та інші) та розвідки в руслі когнітивної психології (М. Карасьова) і психолінгвістики (Д. Дойч і К. Дулі, А. Раковскі і К. Міяцакі) приводять до гіпотез про тісний зв'язок прояву абсолютного слуху із раннім музичним вихованням. Відтак наукові уявлення про генетичні, фізіологічні та фізико-акустичні фактори формування абсолютного слуху доповнюються визнанням його культурної обумовленості як музичної здібності. Однак слід констатувати, що проблеми генезису, психологічної природи та деякі методико-педагогічні аспекти абсолютного слуху залишаються дискусійними.

У питанні про генезис абсолютного слуху думки вчених поляризуються в діапазоні антитези «вроджений – набутий». Стан дискусії на кінець ХХ ст. підсумовує дослідження В. Варда та Е. Бурна, в якому сформульовано чотири теорії генезису абсолютного слуху, а саме: теорія успадкування, теорія відображення, теорія втрати навиків та теорія навчання. У проекції на методичні принципи В. Куфлюка дослідженням підтверджено висновки Л. Гурні-Шлегель про схематичність та суперечливість наведеної класифікації.

Зауважується, що новий ракурс у погляді на генезис абсолютного слуху запропоновано в праці Е.-М. Гейде, яка визначає два типи форму-

вання абсолютного слуху: абсолютний слух раннього дитинства (за зразком вивчення рідної мови), що проявляється без спеціальних вправ завдяки особливій чутливості слухової сфери дитини. Думку про існування зв'язку між вивченням мови із розвитком слуху висловлюють також С. Назайкінський, Д. Дойч і К. Дулі, Ю. Поплавська-Мельниченко та інші. Другий тип – поступовий процес утворення в пам'яті асоціацій щодо абсолютної висоти певних звуків, схожий до вивчення іноземної мови.

Аналіз праць останніх десятиліть Д. Дойч, М. Карасьової, Д. Кірнарської та інших авторів підтверджує відсутність односпайної точки зору про **генезис** абсолютного слуху.

Резюмується, що підхід В. Куфлюка до розвитку абсолютного слуху додає аргументів на користь теорій, що пов'язують абсолютний слух із музичним навчанням, а також підтверджує наукові версії про взаємозв'язок мовленнєвого і музичного слуху та важливість раннього навчання.

У підрозділі 1.2. «*Психологічна природа та різновиди абсолютного слуху*» ставиться питання про механізм абсолютної ідентифікації висоти звуків та орієнтири, на які спираються особи з абсолютним слухом. У дисертації запропоновано диференціацію досліджень за двома напрямками: підхід до абсолютного слуху як до функції пам'яті (мнемонічний процес) і трактування абсолютного слуху як сенсорної функції, заснованої на перцептивних процесах.

Результати описаних у працях К. Штумпфа, Й. А. Зігель, В. Зігеля, Л. Гурні-Шлегель, К. Андреса, Е.-М. Гейде експериментів виявляють наявність у осіб з абсолютним слухом категорійного вербального кодування, прив'язаного до прийнятих у музичній практиці назв нот, а не до частоти коливання. Ця ж думка впливає із зонної теорії М. Гарбузова та підтверджується неминучою в ансамблевій виконавській практиці розбіжністю висот при накладанні музичних строїв (Л. Кузнецов, М. Перверзев). Відзначається істотний вплив на характер абсолютного слуху власних асоціацій та виконавських навичок. Такі висновки підтверджують прояв абсолютного слуху через процеси пам'яті (упізнавання, пригадування), однак не розкривають проблему суті абсолютного слуху.

Інший напрям досліджень складають праці, присвячені розгляду особливостей сприйняття музичних звуків. У пошуках специфічної якості звуку, яка сприймається особами з абсолютним слухом, дослідники констатують, що ні частота коливань (Б. Теплов), ні тембр (Г. Корпель) не є корисними ознаками при ідентифікації абсолютної висоти звуків. Відзначена у численних працях (Й. Байрд, А. Бахем, Ю. Тюлін) октавна

схожість звуків та висновки про існування відмінності між акустичним (частотним) сприйняттям висоти звуку і музичним, таким, що розвивається на основі виробленої в процесі розвитку культури музично-звукової системи, підтверджують ладову суть музичного слуху. Однак дослідження природи абсолютного слуху залишаються поза ладовою теорією і не знаходять пояснення.

Натомість позиція П. Бережанського, заснована на вченні Л. Виготського про інтеріоризацію зовнішніх реальних дій у внутрішні, поєднує перцептивні та мнемонічні механізми абсолютного слуху в один процес, означений як перехід «суті» (сприйняття звуку як ступеня ладу) в «явище» (впізнавання або пригадування абсолютної висоти). За П. Бережанським, аконстантне поліладотональне відчуття формує відносний слух, а на основі константного моноладотонального відчуття формується абсолютний слух. Таким чином, пасивний та активний абсолютний слух – це, відповідно, перцептивний (сформованість моноладотонального ступеневого відчуття) та репродуктивний (здатність уявляти і відтворювати абсолютну висоту звуків) рівні.

У ході дослідження стверджується думка, що моноладотональна концепція може вважатися найбільш науково обґрунтованим поясненням механізмів функціонування абсолютного слуху як така, що знаходить підтвердження у методичних засадах системи В. Куфлюка.

Розглянуті спроби типології абсолютного слуху (Г. Ревеш, А. Бахем, А. Веллек) виявили свою недосконалість з точки зору дослідницької позиції Е.-М. Гейде та практики педагогічної діагностики В. Куфлюка, в якій доведено оптимальність диференціації абсолютного слуху при оцінюванні учнів на пасивний та активний його різновиди.

У підрозділі 1.3. «*Методико-педагогічні аспекти абсолютного слуху*» висвітлено здійснені впродовж минулого століття експериментально-психологічні (М. Мейер, О. Мальцева, Л. Кадді, М. Геллер і К. Ауербах, П. Брейді) та психолого-педагогічні (С. Гребельник, Н. та Р. Танеда, П. Бережанський) дослідження, спрямовані на формування здатності до ідентифікації та відтворення абсолютної висоти звуків, а також розглянуто методики музично-слухового виховання (Е. Жак-Далькроз, Б. Уткін, Г. Любомирський), автори котрих, як і В. Куфлюк, досягали розвитку абсолютного слуху в процесі педагогічної практики на моноладотональному матеріалі. При цьому жоден із описаних прикладів успішного формування абсолютного слуху не підтверджений перевіреними даними щодо довготривалості та стійкості його подальшого функціонування.

У статтях педагогів-сольфеджистів (М. Михальченко, А. М'ясоєдов, Л. Масльонкова) порушується питання недостатності методичних напрацювань щодо роботи з учнями-«абсолютниками». Зокрема, однією з проблем є практичне досягнення балансу між залученням абсолютного слуху, розвитком аналітичного відносного слуху та відповідною музично-теоретичною підготовкою учнів.

У підрозділі розглянуто погляди науковців на значення абсолютного слуху для музичної практики. Дослідження свідчать про високий відсоток «абсолютників» серед видатних музикантів (за Д. Сарджентом – понад 80%). Більшість авторів визнає абсолютний слух цінною музичною здібністю, особливо при виконанні творів сучасної музики (Є. Назайкінський, М. Карасьова та ін.).

Проаналізовані методико-педагогічні аспекти абсолютного слуху екстраполюються на методичні підходи системи В. Куфлюка. Зазначено, що такі прийоми, як моноладотональний принцип формування абсолютного слуху (П. Бережанський) та використання пісень-підказок як сенсорних еталонів абсолютної висоти звуків (С. Гребельник), були введені В. Куфлюком у навчальну практику та перевірені задовго до згаданих авторів.

У підсумку стверджується, що впродовж понад півторастолітнього періоду вивчення абсолютного слуху наука залучає щоразу нові дослідницькі підходи, однак досі не дано одностайних відповідей на питання генезису, психологічної природи та методико-педагогічних засад абсолютного слуху, тому вони перебувають у колі актуальних наукових інтересів.

Розділ 2. «Методика В. Куфлюка як система розвитку професійного музичного слуху» складається з трьох підрозділів. Підрозділ 2.1. *«Методичні новації В. Куфлюка у світлі вітчизняних та зарубіжних концепцій музично-слухового виховання»*. З метою виокремлення складових Куфлюкової системи музично-слухового виховання розглядаються ключові підходи до музичного слуху, що впливали на розвиток методичної думки педагогів-музикантів другої половини ХХ століття, у тому числі й В. О. Куфлюка.

Зокрема, простежується традиція релятивного сольфеджіо, яка, простягаючись від давньоруського знаменного співу і «сходинок» М. Дилецького у вітчизняній музичній освіті та «цифіристів» і «сольфаїстів» у західноєвропейському сольфеджіо, знайшла своє продовження в ХХ ст. у музично-педагогічних системах З. Кодая, Х. Кальюсте, Р. Пятса, В. Коваліва та інших. Робиться висновок, що принципи відносної сольмізації,

більше придатної для розвитку відносного ладового слуху, були переосмислені та оптимізовані В. Куфлюком у педагогічній практиці до застосування наочних елементів ручного показу.

Зіставлення ідей В. Куфлюка із принципами української музичної педагогіки виявляє як основну спільну рису опору на фольклор з його синтезом емоційно-образного поетичного та інтонаційно-музичного змісту. Крім того, методика В. Куфлюка втілює такі принципи видатних українських музикантів-педагогів щодо розвитку слуху як пріоритет музично-теоретичної підготовки (М. Лисенко), ладове виховання на абсолютній основі, колективний хоровий спів (К. Стеценко, М. Леонтович, С. Людкевич), монотональне початкове виховання (Ф. Колесса).

Констатується, що схоластичні методи навчання співу з нот (А. Карасьов, С. Карузо та ін.), засновані на почерговому вивченні окремих звуків, не знайшли застосування в практиці В. Куфлюка, а від музично-естетичних підходів до виховання (К. Орф, Д. Кабалевський, німецька елементарна музична педагогіка) частково залучалися методи колективного співу та рухів під музику. Наслідувальне навчання гри на інструменті японського педагога С. Судзукі перекликається у методиці В. Куфлюка із принципом виховання «руки, що чує» (С. Мальцев).

Зазначено, що В. Куфлюк активно використовував здобутки ладового сольфеджіо, яке в результаті тривалого становлення знайшло своє втілення у методичних працях А. Агажанова, Ю. Бичкова, І. Гейнрікса, О. Давидової, М. Маліборського С. Оськіної, А. Островського, Ю. Холопова та інших.

Разом з цим, заснована на ладовому принципі методика В. Куфлюка, розширюючи слухові можливості учня з допомогою абсолютного слуху, відкриває оптимальний шлях до освоєння ускладненої тональної сфери музики ХХ століття.

Підрозділ 2.2. «*Теоретичне обґрунтування методики В. Куфлюка*». У підрозділі здійснюється аналіз та теоретичне обґрунтування методики розвитку абсолютного слуху, що була створена В. О. Куфлюком у результаті більше ніж тридцятирічного творчого пошуку.

Встановлено, що зміст музично-педагогічних методів В. Куфлюка в цілому співпадає з традиційними формами роботи, застосовуваними на уроках сольфеджіо (спів з нот, музичний диктант, інтонаційні вправи, слуховий аналіз). Новаторською складовою музичної педагогіки В. Куфлюка стала його методика розвитку абсолютного слуху, яка оптимально поєднує в собі та суттєво доповнює підходи, що були в різний час апробовані педагогами та обґрунтовані науковцями. Серед них: спів як

органічний спосіб музикування; розвиток слуху з опорою на рухову моторику; принцип раннього початку музичного навчання; практика використання дитячого фольклору в якості музичного матеріалу для занять сольфеджіо.

На основі аналізу найновіших досліджень розкрито психологічні механізми формування абсолютного слуху, що спрацьовують у Куфлюковій методиці. До вищезгаданих методичних прийомів В. Куфлюк під'єднує дві особливі складові. Це, по-перше, розвиток базових основ музичного слуху (ладового сприйняття та ладових уявлень) на монотональному музичному матеріалі: багаторазове сприймання елементів ладу в одній тональності сприяє формуванню константної моноладотональної установки, тобто закріпленню індивідуальних ладових якостей кожного ступеня за звуком конкретної висоти (П. Бережанський, Н. Іванова).

По-друге, для індивідуалізації образу кожного звуку В. Куфлюк застосовує пісні-підказки, які спеціально вербалізують назву звуку, від якого починається пісенька (наприклад, «соль» – «Сонечко, сонечко»), водночас несучи в собі яскраву емоційну складову. Роль пісень-підказок як сенсорних еталонів абсолютної висоти звуків розкривається на основі аналізу теоретичних праць А. Готсдінера, О. Запорожця та Є. Назайкінського, методу пісень-еталонів С. Гребельника, а також крізь призму тригерної концепції функціонування абсолютного слуху М. Карасьової, яка виділяє мнемонічні прийоми у форматах якоріння, синестезії та гештальту, що забезпечують формування спочатку сукцесивних, а далі – симультанних механізмів упізнавання та відтворення абсолютної висоти звуків (пасивний та активний абсолютний слух). М. Карасьова розглядає абсолютний слух крізь призму когнітивних процесів і пропонує версію про можливість формування пасивного абсолютного слуху за допомогою системи тригерів – механізмів, що запускають процес пошуку відповідностей у системі «образ звуку – його назва». В. Куфлюк досягає успішного формування не тільки пасивного абсолютного слуху, але й завдяки заповненню *tabula rasa* дитячого музичного сприйняття константними моноладотональними уявленнями – активного абсолютного слуху.

Отже, резюмується, що методика розвитку абсолютного слуху, створена В. Куфлюком, являє собою полімодальну тригерну систему, що базується на моноладотональному матеріалі з додатковими пісенними сенсорними еталонами. Відповідно методика В. Куфлюка означена як *пісенна моноладотональна система розвитку абсолютного слуху*.

У руслі сучасної тенденції до інтеграції сольфеджіо та психотехніки (М. Карасьова) підхід В. Куфлюка до музично-слухового розвитку відпо-

відає основним критеріям такого взаємопроникнення, що виражається у: комплексному підході до розвитку всіх напрямів музично-слухового сприйняття; моноладовому принципі слухового виховання; поєднанні теорії і практики; опорі на фольклор як один із досконалих зразків музичного мистецтва; спрямованості на професійну музичну освіту; особистісному підході педагога до учнів.

Зроблено висновок про відповідність методики В. Куфлюка сучасним критеріям системи розвитку професійного музичного слуху.

Підрозділ 2.3. *«Практичні результати методики розвитку абсолютного слуху»*. У підрозділі висвітлено результати експериментальної перевірки методики В. Куфлюка, проведеної, по-перше, шляхом анкетного опитування його колишніх учнів і, по-друге, за допомогою навчального експерименту.

Зважаючи на ту обставину, що з часу занять у В. Куфлюка минуло вже десятки років, колишні учні стали дорослими людьми, здобули професії, реалізували себе в житті, була використана унікальна можливість через багато років після закінчення занять перевірити стан слуху учнів, які розвивали абсолютний слух за допомогою цілеспрямованої навчальної методики.

З метою перевірки стійкості розвиненого під керівництвом В. Куфлюка абсолютного слуху та виявлення впливу навчального періоду і здобутих навиків на професійне становлення та творчі досягнення учнів було обрано анкетний метод дослідження як такий, що, на відміну від тестового, дозволяє здійснити збір інформації заочно. На основі аналізу експериментальних анкетних досліджень абсолютного слуху Е.-М. Гейде та К. Андреса сформовано набір запитань анкети для опитування колишніх учнів В. Куфлюка. В анкетному опитуванні ставились завдання з виявлення таких питань: вік учнів у період навчання, вихідний рівень розвитку слуху, тривалість навчання, досягнутий результат, точка зору респондентів про вплив навчання у В. Куфлюка на їхнє подальше професійне і творче становлення, стан абсолютного слуху в даний час.

Узагальнені результати анкетування було виражено в таблиці. За результатами анкетного опитування 47 колишніх учнів В. Куфлюка 66% респондентів репрезентують групу учасників з високим рівнем розвитку абсолютного слуху, 34% відзначають у себе обмежену сформованість різного рівня пасивного та активного абсолютного слуху. Результати свідчать про ефективність методики, позитивну роль раннього навчання у швидкості та якості опанування абсолютним слухом, стійкість результатів навчання (у всіх респондентів абсолютний слух зберігається

протягом життя) та вирішальний вплив здобутих здібностей на подальше професійне становлення (83% стали професійними музикантами).

Зазначається, що система розвитку музичного слуху, розроблена В. Куфлюком, доповнює нечисленний у методичній літературі арсенал прийомів роботи з учнями-«абсолютниками», серед них – заборона стенографувати диктант під час його програвання, стимулювання «абсолютників» до аналітичної діяльності, зосередження акценту на аналізі співвідношення елементів у музичному матеріалі, виконання завдань для слухового аналізу в швидкому темпі (Л. Масльонкова). Застосовувана В. Куфлюком транспозиція вивчених пісень дає змогу поламати первинні моноладотональні слухові уявлення «абсолютників» і повноцінно інтегрувати їхній слух у відносно музикування. Таким чином, учні В. Куфлюка володіють адаптованим до музичної практики професійним абсолютним слухом із навиками підбирання на слух та здатністю пристосовуватись до неточної настройки.

З метою перевірки дієвості методики В. Куфлюка та пошуку можливості її адаптації до умов сучасного навчання музики автором дисертації здійснено навчальний експеримент, у якому проводились заняття з трьома учнями: двоє навчалися традиційно (тільки за інструментом), одна учениця, крім того, вдома прослуховувала музичний матеріал в аудіо-запису. Результати шестимісячного навчання довели можливість відтворення методики В. Куфлюка в сучасних умовах та доцільність, по-перше, проведення занять у дошкільному віці (до початку навчання в музичній школі) для максимального забезпечення моноладового слухового режиму і, по-друге, використання аудіозапису навчального матеріалу з метою оптимізації та інтенсифікації перманентного процесу розвитку абсолютного слуху в період раннього музично-слухового виховання.

Вказується на те, що перспективою подальшого вдосконалення методики розвитку абсолютного слуху є створення в майбутньому навчальної комп'ютерної програми, яка, опираючись на нові можливості технічних засобів навчання, допоможе розширити можливості Куфлюкової системи розвитку абсолютного слуху та адаптувати її до умов сучасної музичної освіти.

Зіставивши результати аналізу наукових праць про генезис та психологічну природу абсолютного слуху, дані щодо переважання серед видатних музикантів людей із абсолютним слухом та їх біографії, а також висновки на основі теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки методики В. Куфлюка, приходимо до такого висновку: ранній музично-слуховий розвиток дитини, що відбувається в умовах або

мимовільного (як у Б. Асаф'єва, М. Римського-Корсакова К. Сен-Санса та ін.), або цілеспрямованого (за методикою В. Куфлюка) константного музичноладового сприйняття, сприяє формуванню абсолютного слуху, який стає вагомим інструментом для розкриття природних музичних задатків у подальшій освіті та творчо-професійній діяльності та є суттєвим підґрунтям для проявлення музичного обдарування і таланту.

У Розділі 3. «Творча діяльність В. Куфлюка у світлі концепту *«genius loci»* осмислюється діяльність творчої особистості, яка активно впливає на культуру середовища свого перебування; на основі структурно-функціональної тріади «локус – геній – особистість» концепту *«genius loci»* розкриваються механізми взаємозв'язку і взаємовпливу між певним природним і культурним середовищем (покутським селом Видинів) та В. Куфлюком як людиною-творцем; феномен творчості В. Куфлюка висвітлюється як культурно-мистецьке явище, позначене різнобічністю впливів на процес свого становлення та багатогранністю проявів на етапі творчої реалізації.

У підрозділі 3.1. *«Формування особистості галицького педагога-музиканта у дзеркалі європейських тенденцій розвитку національної культури»* висвітлено динаміку розгортання життєвого і творчого шляху В. Куфлюка, яку зумовили складні історичні реалії та соціокультурні трансформації ХХ століття.

У рамках гуманітарної дискурсії передумовою дослідження стає прихильна позиція дослідника (А. Воронцов), що при розгляді творчої діяльності В. Куфлюка є важливим для збереження особливого духу пієтету стосовно його особистості.

Цілісне дослідження творчої діяльності В. Куфлюка здійснюється в руслі заснованих на єдності навчально-дослідного процесу і морально-етичних засад принципів музикології та когнітивного музикознавства, яке в сучасних умовах прагне вивести вектор наукового дослідження на людину, суб'єкта творчості, невід'ємною частиною якого у сфері музичної діяльності є творчість самобутнього педагога-новатора.

Осмислюються європейські культурно-освітні спрямування Галичини міжвоєнного періоду, позначені намаганням тогочасної галицької інтелігенції інтегрувати свої наукові та мистецькі досягнення в європейський та світовий контекст, що в свою чергу вплинуло на формування світогляду В. Куфлюка та вибір його професійних орієнтирів.

Визначено основні чинники становлення В. Куфлюка як особистості, відкритої до сприйняття ідей європейської мистецько-освітньої традиції. Це фольклорні джерела від батьків та селянського оточення Покуття;

засади класичної гімназійної освіти; патріотичне виховання під впливом передової інтелігенції Коломиї; творчі устремління – потяг до поезії (досліджується збірка поезій В. Куфлюка) та малювання; музична освіта та практика у стінах гімназії; фахова педагогічна освіта; контакти з науковим та мистецьким середовищем Львова.

Висвітлюється період праці В. Куфлюка у варшавському будинку сиріт «Наш дім», очолюваному педагогом-гуманістом Я. Корчаком. Визначено основні принципи особливої системи виховання в сиротинцях Я. Корчака, заснованої на ідеях нової гуманістичної педагогіки педагогів-реформаторів кінця XIX – XX ст. Відзначається плідна творча праця В. Куфлюка на посадах вихователя та вчителя співів у сиротинці з одночасним здобуванням освіти у Варшавському університеті (природничо-математичний факультет) та консерваторії (вчительський факультет), а також активне долучення до культурно-мистецького процесу Варшави.

У підрозділі 3.2. «*Видинівський феномен В. Куфлюка: музичний genius loci Покуття*» зазначається, що творча діяльність В. Куфлюка у Видиніві стала продовженням європейських (Я. Корчак) та українських (С. Русова, В. Сухомлинський) гуманістичних принципів виховання. В. Куфлюк присвятив себе служінню дітям односельців, генеруючи в них віру в себе, прагнення до успіху, виховуючи їх у навчанні, праці та творчості.

Резюмується, що заснований на невтомній пасіонарній енергії, кордоцентризмі та самовідданій альтруїстичній любові (агапе-любові, за П. Сорокіним) індивідуальний стиль педагогічної творчості В. Куфлюка характеризується такими сутнісними елементами: наявність високих моральних та етичних якостей особистості вчителя; розуміння освіти як складової виховання, а не навпаки; націленість на всебічний розвиток здібностей дитини, які виявляються через багатогранну діяльність; максимальне сприяння учневі в навчальному процесі; підтримка віри у власні сили та створення ситуації успіху як необхідної умови руху особистості вперед; пошук нестандартних способів вирішення завдань виховання і навчання; створення вчителем власної оригінальної методичної системи; втілення новаторських ідей через творчу лабораторію педагога.

За більше ніж сорок років десятки й десятки учнів під керівництвом В. Куфлюка здобули абсолютний слух і на його основі ґрунтовну музично-слухову базу для подальшої професійної музичної освіти. Молоде покоління Видинова дало «вибух» талантів, які яскраво проявили себе на ниві українського мистецтва. Як людина-творець, що зберігає,

перетворює, розвиває оточуюче середовище, Василь Олексійович Куфлюк – музичний *genius loci* Покуття.

У **Висновках** дисертації підсумовуються результати дослідження, які виявляють взаємопроникнення новаторської науково-методичної та гуманістично-виховної засад феномена творчості Василя Куфлюка як системи інноваційних методів формування абсолютного слуху музиканта-професіонала.

1. Науково-методичне підґрунтя творчої діяльності В. Куфлюка становить ідея цілеспрямованого розвитку абсолютного слуху як чинника професійного становлення музиканта. Аналіз проблематики абсолютного слуху, досліджуваного протягом останнього століття в руслі музичної та загальної психології, музичної акустики, нейрофізіології, психолінгвістики, когнітивної психології тощо, доводить переважаюче визнання культурної обумовленості генезису цієї музичної здібності. При цьому психологічна природа абсолютного слуху як константного типу ладотонального сприйняття музичних звуків розкривається через поєднання перцептивного і мнемонічного процесів як «суті» і «явища» (П. Березанський); спроби типізації абсолютного слуху доводять існування цієї здібності у найрізноманітніших проявах (Е.-М. Гейде). Педагогічний аспект дослідження абсолютного слуху виявляє як можливість різноманітних шляхів формування цієї здібності в процесі музично-слухового виховання учнів (Е. Жак-Далькрос, Б. Уткін, Г. Любомирський), так і брак оптимальних методичних підходів для роботи з ними.

2. Зміст методичних підходів В. Куфлюка в цілому співпадає з традиційними формами роботи, напрацьованими теорією і практикою музично-педагогічної науки. В. Куфлюком використано і розвинуто як прийоми відомих релятивних методик та музично-естетичних напрямків, так і досвід ладового сольфеджіо на основі абсолютної сольмізації, зокрема продовжено традицію українських педагогів у використанні фольклорного матеріалу. Новаторською складовою музичної педагогіки В. Куфлюка стала його методика розвитку абсолютного слуху, в якій оптимально поєднані такі методичні підходи: спів, опора на рухову моторику, раннє музично-слухове виховання, використання оригінального навчального матеріалу, застосування транспозиції.

3. Ефективність методики В. Куфлюка забезпечують, по-перше, моноладотональний принцип формування ладового відчуття і ладових музично-слухових уявлень у ранньому дитячому віці, що сприяє закріпленню індивідуальних ладових якостей кожного ступеня за звуком конкретної висоти, і, по-друге, використання пісень-підказок, що задіюють мнемонічні

прийоми у форматах якоріння, синестезії та гештальту (за тригерною концепцією М. Карасьової), які забезпечують формування спочатку сукцесивних, а далі – симультанних механізмів упізнавання та відтворення висоти звуків (пасивний та активний абсолютний слух). Оскільки ключовими новаторськими елементами методики є моноладо-тональний пісенний матеріал та сенсорні еталони у вигляді пісень-підказок, що активізують полімодальну тригерну систему слухового сприйняття, методика В. Куфлюка означена нами як *пісенна моноладо-тональна система розвитку абсолютного слуху*.

4. Методика розвитку абсолютного слуху, створена В. Куфлюком, відповідає сучасним критеріям системи розвитку професійного музичного слуху завдяки комплексному підходу до формування всіх напрямків музично-слухового сприйняття, моноладовому принципу слухового виховання, поєднанню теорії і практики, опорі на фольклор, спрямованості на професійну музичну освіту, особистісному підходу педагога до учнів.

5. Проведене експериментальне анкетне опитування 47 колишніх учнів В. Куфлюка свідчить про ефективність його методики, стійкість її результатів та про вирішальний вплив здобутих здібностей на подальше професійне становлення респондентів. Анкетне опитування є єдиним на даний час дослідженням з перевірки результатів застосування методики розвитку абсолютного слуху, здійсненим через багато років після закінчення занять.

6. Результати навчального експерименту довели можливість відтворення методики В. Куфлюка в сучасних умовах та доцільність, по-перше, проведення занять у дошкільному віці для максимального забезпечення моноладового слухового режиму і, по-друге, використання навчальних аудіоматеріалів з метою оптимізації та інтенсифікації перманентного процесу розвитку абсолютного слуху.

7. Осмислення гуманістично-виховних та морально-етичних засад творчої діяльності В. Куфлюка крізь призму концепту «genius loci» розкриває її аксіологічну сутність як цілісного феномена, що сформувався у складних історичних, геополітичних, соціокультурних умовах та актуалізувався не тільки завдяки впровадженню оригінальної методики розвитку абсолютного слуху, але й великою мірою завдяки включенню емоційних та мотиваційних чинників навчання, пов'язаних із вирішальною роллю особистості педагога-гуманіста. Визначальними рисами індивідуального стилю педагогічної творчості В. Куфлюка, сформованими на кращих здобутках європейської освіти, гуманістичних ідеалах Я. Корчака

та духовних традиціях української педагогіки, є висока християнська духовність, помножена на невтомну енергію пасіонарної особистості, кордоцентризм і жертвовну відданість молодому поколінню своєї «малої батьківщини», що зумовило творення справжнього Видинівського феномена та появу цілої плеяди музичних талантів. Таким чином, творча спадщина Василя Олексійовича Куфлюка через високі мистецькі досягнення його духовних нащадків увійшла в скарбницю сучасної музичної культури України.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. Гусар Д. Музично-педагогічна діяльність В. О. Куфлюка в контексті дискусії про природу абсолютного слуху / Д. Гусар // Вісник Прикарпатського університету. – Мистецтвознавство : зб. наук. статей. – Івано-Франківськ : Плай, 2006. – Вип. ІХ. – С. 69–75.
2. Гусар Д. Музично-психологічна проблематика абсолютного слуху / Д. Гусар // Музикознавчі студії : збірка статей. – Львів : Сполом, 2007. – Вип. 16. – С. 158–168. – (Наукові збірки ЛНМА ім. М. Лисенка).
3. Гусар Д. Музично-педагогічна спадщина Василя Куфлюка в контексті європейського гуманітарного дискурсу ХХ ст. / Д. Гусар // Музикознавчі студії інституту мистецтв Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки та НМА України ім. П. І. Чайковського : зб. наук. пр. / Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – Вип. 13. – С. 124–135.
4. Гусар Д. Видинівський феномен Василя Куфлюка крізь призму концепту «genius loci» / Д. Гусар // Вісник Прикарпатського університету. – Мистецтвознавство: зб. наук. статей. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. – Вип. 30–31. – Ч. 2. – С. 117–123.
5. Husar D. Das Phänomen der Wasyl Kuflyuks Schaffung: zur Erlernbarkeit des absoluten Gehörs / D. Husar // European Applied Sciences. – Study of art. – Stuttgart, 2016. – № 11. – P. 11–13.
6. Husar D. Theoretische Begründung der praktischen Erfahrung von Wasyl Kuflyuk: zur Erlernbarkeit des absoluten Gehörs / D. Husar // European Journal of Humanities and Social Sciences. – Study of art. – Vienna, 2017. – №1. – P. 11–13
7. Гусар Д. Видинівський феномен Василя Куфлюка / Д. Гусар. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 146 с.
8. Husar D. Fenomen z Wydynowa – Wasyl Kuflyuk (do 100-j rocznicy urodzin) / D. Husar // Lwowsko-Rzeszowskie zeszyty naukowe. – Lwów-Rzeszów, 2013. – Numer 1. – S. 21–27.

АНОТАЦІЯ

Гусар Д. О. Феномен творчості Василя Куфлюка у контексті інноваційних методів формування абсолютного слуху музиканта-професіонала. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво. – Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, Міністерство культури України. – Львів, 2017.

Дисертація присвячена висвітленню феномена творчості Василя Куфлюка (1912–1999) як автора системи інноваційних методів формування абсолютного слуху музиканта-професіонала.

На основі аналізу наукової проблематики абсолютного слуху, зіставлення музично-педагогічних концепцій слухового розвитку та через залучення розвідок із галузі музичного сприйняття теоретично обґрунтовано методику розвитку абсолютного слуху, створену В. Куфлюком у процесі багаторічної музично-педагогічної практики. За результатами експериментального анкетного опитування колишніх учнів В. Куфлюка зроблено висновки про ефективність його методики, стійкість сформованого абсолютного слуху та вирішальний вплив розвинених на цій основі здібностей на подальше професійне становлення учнів. У ході навчального експерименту перевірена дієвість методики В. Куфлюка та доведена можливість її застосування і вдосконалення в сучасних умовах.

Осмислення гуманістично-виховних та морально-етичних засад творчості В. Куфлюка крізь призму концепту «genius loci» виявляє її ціннісні, мотиваційні, духовні аспекти, пов'язані із визначальною роллю особистості галицького педагога-музиканта. Отримані результати ілюструють гуманістичну спрямованість творчих підходів В. Куфлюка та інноваційну цінність його системи розвитку абсолютного слуху.

Ключові слова: Василь Куфлюк, абсолютний слух, сольфеджіо, музична творчість, genius loci.

АННОТАЦИЯ

Гусар Д. А. Феномен творчества Василия Куфлюка в контексте инновационных методов формирования абсолютного слуха музыканта-профессионала. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. – Львовская

национальная музыкальная академия им. Н. В. Лысенко, Министерство культуры Украины. – Львов, 2017.

Диссертация посвящена рассмотрению феномена творчества Василия Куфлюка (1912–1999) как автора системы инновационных методов формирования абсолютного слуха музыканта-профессионала.

На основе анализа научной проблематики абсолютного слуха, сопоставления музыкально-педагогических концепций слухового развития и путем привлечения исследований из области музыкального восприятия теоретически обоснована методика развития абсолютного слуха, созданная В. Куфлюком в процессе многолетней музыкально-педагогической практики. По результатам экспериментального анкетного опроса бывших учеников В. Куфлюка сделаны выводы об эффективности его методики, устойчивости сложившегося абсолютного слуха и решающем влиянии развитых на этой основе способностей на дальнейшее профессиональное становление учащихся. В ходе учебного эксперимента проверена действенность методики В. Куфлюка и доказана возможность ее применения и совершенствования в современных условиях.

Осмысление гуманистически-воспитательных и морально-этических основ творчества В. Куфлюка сквозь призму концепта «genius loci» обнаруживает его ценностные, мотивационные, духовные аспекты, связанные с определяющей ролью личности галицкого педагога-музыканта. Полученные результаты иллюстрируют гуманистическую направленность творческих подходов В. Куфлюка и инновационную ценность его системы развития абсолютного слуха.

Ключевые слова: Василий Куфлюк, абсолютный слух, сольфеджио, музыкальное творчество, genius loci.

ABSTRACT

Hussar D. The phenomenon of Vasyly Kuflyuk's creativity in the context of innovative methods for development of absolute pitch in music professionals. – Manuscript.

Thesis for Candidate degree in Arts. Specialization 17.00.03 – Musical art. – M. Lysenko Lviv National Music Academy, Ministry of Culture of Ukraine. Lviv, 2017.

The objective of this dissertation is to bring to light the phenomenon of Vasyly Kuflyuk's creativity, the author of innovative methods for development of absolute pitch in music professionals.

Galician musician and teacher V. Kuflyuk was a native of the village of Vydyniv, Cnyatyn district in Ivano-Frankivsk region. Graduated from the Kolomyia Ukrainian Graduate School, Warsaw University (Natural Sciences and Mathematics) and the Warsaw Conservatory (Teacher Training School). He was an educator and teacher of singing orphans in the Warsaw house «Our Home» (1933-1939), led by outstanding Polish humanist educator Janusz Korczak, later the director, long time teacher of the school in Vydyniv and founder of the original methods of development of absolute pitch.

As a result of Vasyl Kuflyuk's professional creative activity came into being the Vydynivsky phenomenon – development of dozens of young talents in the field of music in a small rural music school. Many of these students have become acclaimed musicians, among them are – H. Havrylets, I. Moisyak, B. Frolyak and more.

Vasyl Kuflyuk's innovative ideas encapsulate the best accomplishments of European educational traditions as well as native Ukrainian ones rooted in folklore and deep traditions. These innovative ideas became the foundation of the original method of perfect pitch development. The effectiveness of this method has withstood the test of time for half a century. As a result of its effective implementation, ability to develop absolute pitch became an impressive tool in professional self-realization of several generations of musicians.

Through many years of musical and pedagogical practices and analysis of the scientific problems of absolute pitch as well as matching music-pedagogical concepts of auditory development and exploration of the field of musical perception, V. Kuflyuk created his methods of absolute pitch development. The method was created during discovered effectiveness formation the absolute hearing in early childhood. He used monotonicity musical material and song prompts that provide education of successive and simultaneous mechanisms of recognition and playback pitch (passive and active absolute pitch). According to the disclosed key in the thesis mechanisms of music and auditory perception, his methods indicated a monotonicity singing system of development of absolute pitch. It is noted that musical and pedagogical approach of V. Kuflyuk meets modern criteria system of development of professional musical pitch.

Based on questionnaires of V. Kuflyuk's former students, conclusions were derived about the effectiveness of the used methods, influence of developed musical abilities on further career of the students.

Pedagogical experiments tested for efficacy of the methods and results have proved that it is possible to reproduce and further improve V. Kuflyuk's approach in current conditions.

Through the prism of the «genius loci» concept there are highlighted the ethical features of individual style of pedagogical creativity of V. Kuflyuk and are revealed social significance of his activity in creating a Vydyniv village cultural environment. Results of the study include evaluation of the musical heritage by Vasyl Kuflyuk, an educator of many professional musicians generations, which are well-known in Ukraine and abroad.

The results present the humanistic orientation of educational approaches and the innovative value of system of absolute pitch development, as well as the scientific and theoretical importance of V. Kuflyuk's musical and educational experiment.

Keywords: Vasyl Kuflyuk, absolute pitch, solfeggio, music creativity, genius loci.

Підписано до друку 18.05.2017.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,4.
Наклад 100 прим. Зам. № 64.

Видавець і виготовлювач – ФОП Тетюк Т. В.
Свідоцтво серія ЛВ № 80 від 11.09.2013 р.
м. Львів, пр. Червоної Калини, 115
тел.: (093) 464-3063